

Київський національний торговельно-економічний університет
Кафедра публічного управління та адміністрування

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

«Розвиток інвестиційного потенціалу територій»

Студента 2 курсу, 9-м групи,
спеціальності 281 «Публічне
управління та адміністрування»
спеціалізації «Публічне
управління та адміністрування»

_____

(підпис студента)

Федорченко
Владислав
Віталійович

Науковий керівник
кандидат економічних наук,
доцент кафедри публічного
управління та адміністрування

_____

(підпис керівника)

Лазебна
Ірина
Василівна

Гарант освітньої програми

доктор наук з державного
управління,
професор кафедри
публічного управління
та адміністрування

_____

(підпис гаранта)

Орлова
Наталія
Сергіївна

КИЇВ 2019

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТЕРИТОРІЙ.....	7
1.1. Сутність інвестиційного потенціалу територій та його складові.....	7
1.2. Ресурсне та організаційне забезпечення розвитку інвестиційного потенціалу територій.....	12
РОЗДІЛ 2. ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ УКРАЇНСЬКИХ РЕГІОНІВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ.....	20
2.1. Аналіз розвитку інвестиційного потенціалу територій України.....	20
2.2. Ефективність використання інвестиційного потенціалу територій України.....	28
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО РОЗВИТКУ ТА ВИКОРИСТАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТЕРИТОРІЙ УКРАЇНИ.....	36
ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ.....	46
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	50

ВСТУП

Інтенсивний розвиток регіональної економіки неможливий без залучення інвестицій. Інвестиційний потенціал території - це показник привабливості регіону з точки зору потенційного інвестора, який представляє собою сукупність передумов і об'єктивних умов для здійснення інвестування. Привабливість вкладення коштів в економіку українських регіонів для потенційних інвесторів забезпечується сукупністю кількох обов'язкових умов: близькість основних ринків збуту продукції, досить добре розвинена транспортна інфраструктура, нормативна і правова база, спрямована на підтримку і заохочення активної інвестиційної діяльності, високо кваліфіковані кадри робітників і фахівців, природні ресурси.

Ухвалення потенційними інвесторами рішення про інвестування коштів в розвиток конкретних регіонів залежить від багатьох факторів, які характеризують стан справ в економіці територіального утворення і його соціальної стабільності. Форма подання і доступність інформації про ефективність і ризикованості інвестування коштів в економіку того чи іншого регіону відіграє важливу роль, тому при розробці методики оцінки інвестиційного потенціалу необхідно дати інвестору можливість поетапно простежити процес від початкової обробки вихідної інформації до складання кінцевого рейтингу.

Однією із форм зовнішньоекономічної діяльності є іноземне інвестування, що на даний час набуло важливого значення для економічного розвитку нашої країни, оскільки сприяє необхідним заходам щодо макроекономічної політики стабілізації. Зарубіжний досвід свідчить про те, що без залучення іноземних інвестицій, без можливості доступу до сучасних технологій, в період значного зростання впливу процесів глобалізації Україні важко вийти на відповідний високий рівень економічного розвитку. Залучення інвестиційних ресурсів є однією з найважливіших умов ефективного функціонування та подальшого розвитку економіки країни.

Лише за рахунок інтенсивних інвестиційних потоків можна збільшити ефективність функціонування вітчизняної економіки.

В даний час залучення інвестицій в економіку регіонів є ключовим завданням. Для досягнення ефективності вирішення такого завдання необхідно підвищити інвестиційну привабливість регіону для потенційних інвесторів. У нинішніх умовах розвитку української економіки проявляється суперництво між регіонами за інвестиційні ресурси. Владі регіону для того, щоб залучити ці ресурси в свій регіон, необхідно реально оцінювати свої конкурентні переваги, сильні і слабкі сторони для здійснення інвестиційної діяльності.

Оцінка інвестиційного потенціалу потрібна також для того, щоб грамотно позиціонувати і презентувати переваги регіону в очах інвесторів. Метою оцінки інвестиційного потенціалу є виявлення перспектив можливого створення і функціонування нових підприємств у всіх секторах економіки регіону і перспектив залучення інвестиційних коштів в ці підприємства. Незважаючи на достатню популярність категорії «інвестиційний потенціал», практично ні в одному навчальному посібнику і словниках його визначення немає. Разом з тим, цей термін не закріплений в законодавчих та інших нормативних актах України. Поняття «інвестиційний потенціал» трактується стосовно країн, регіонів, галузей, фірм та інших господарюючих суб'єктів. Зрідка можна навіть зустріти згадку про інвестиційний потенціал тих чи інших активів, інструментів фінансового ринку, окремих фінансових і товарних ринків.

Проблеми підвищення інвестиційного потенціалу територій досліджували такі науковці, як Баранюк І.В. [7], Богма О.С. [8], Бондар С.М. [10], Бут А.Л. [12], Васюренко В. [14], Герасимов В.В. [20], Євтушенко Г.І., Левківський Т.А. [25], Захарук Д.І. [28], Ілляшенко С.М. [31], Сухоруков А.І. [32], Кочетков Г.Б. [37], Савчук Н. [50], Череп А.В. [58], Щурова О.В. [65], Яценко А. [69; 70] та інші. В наукових роботах цих дослідників розкриті сутність інвестицій, чинники створення сприятливих умов щодо залучення

іноземних інвестицій, висловлені різноманітні думки щодо вирішення проблем залучення іноземних інвестицій, а також запропоновано напрями покращання в Україні інвестиційної привабливості.

Актуальність дослідження обумовлена тим, що в сучасних умовах мінливості бізнес-середовища, а також надзвичайної важливості залучення інвестицій у вітчизняну економіку, а також з урахуванням того, що інвестиційний клімат в країні знаходиться не на найвищому рівні, проблема підвищення інвестиційного потенціалу регіонів України знаходиться в полі зору дослідників й потребує постійного поглибленого аналізу.

Мета дослідження полягає у визначенні теоретико-методологічних засад дослідження інвестиційного потенціалу територій, оцінці інвестиційної привабливості українських регіонів в сучасних умовах та розробці напрямів формування та реалізації політики щодо розвитку та використання інвестиційного потенціалу територій України.

Задля досягнення поставленої мети буде вирішено наступні завдання дослідження:

- розкрити сутність інвестиційного потенціалу територій та розглянути його складові;
- навести теоретичні засади ресурсного та організаційного забезпечення розвитку інвестиційного потенціалу територій;
- здійснити аналіз розвитку інвестиційного потенціалу територій України;
- проаналізувати ефективність використання інвестиційного потенціалу територій України;
- запропонувати напрями формування та реалізації політики щодо розвитку та використання інвестиційного потенціалу територій України.

Предметом дослідження є діяльність Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України у формуванні та реалізації політики щодо розвитку та використання інвестиційного потенціалу територій.

Об'єкт дослідження – особливості формування та використання інвестиційного потенціалу території та напрямів його підвищення.

Методи дослідження:

- методи теоретичного пізнання, за допомогою яких було розкрито сутність, значення та оцінки інвестиційного потенціалу територій;
- методи економічного аналізу, за допомогою яких було здійснено аналіз інвестиційного потенціалу України та її регіонів;
- діалектичний та абстрактно-логічний (для узагальнення й формулювання висновків).

Практичне значення дослідження полягає у розробці напрямів підвищення інвестиційного потенціалу регіонів України та залучення іноземних інвестицій у вітчизняну економіку.

Інформаційна база дослідження представлена матеріалами нормативно-правових актів, навчальних посібників та підручників, наукових статей, Інтернет-джерел та даними Державного комітету статистики України.

Структура роботи передбачає наявність вступу, трьох основних розділів, висновків та списку використаних джерел.

Основні положення кваліфікаційної роботи відображено у статті: Публічне управління та адміністрування в умовах суспільних трансформацій. Збірник наукових статей. 2019. - С. 406

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТЕРИТОРІЙ

1.1. Сутність інвестиційного потенціалу територій та його складові

В даний час залучення інвестицій в економіку регіонів є ключовим завданням. Для досягнення ефективності вирішення такого завдання необхідно підвищити інвестиційну привабливість регіону для потенційних інвесторів. У нинішніх умовах розвитку української економіки проявляється суперництво між регіонами за інвестиційні ресурси. Владі регіону для того, щоб залучити ці ресурси в свій регіон, необхідно реально оцінювати свої конкурентні переваги, сильні і слабкі сторони для здійснення інвестиційної діяльності. Оцінка інвестиційного потенціалу потрібна також для того, щоб грамотно позиціонувати і презентувати переваги регіону в очах інвесторів. Метою оцінки інвестиційного потенціалу є виявлення перспектив можливого створення і функціонування нових підприємств у всіх секторах економіки регіону і перспектив залучення інвестиційних коштів в ці підприємства.

Незважаючи на достатню популярність категорії «інвестиційний потенціал», практично ні в одному навчальному посібнику і словниках його визначення немає. Разом з тим, цей термін не закріплений в законодавчих та інших нормативних актах України. Поняття «інвестиційний потенціал» трактується стосовно країн, регіонів, галузей, фірм та інших господарюючих суб'єктів. Зрідка можна зустріти згадку про інвестиційний потенціал тих чи інших активів, інструментів фінансового ринку, окремих фінансових і товарних ринків [6, с. 293].

Зазначимо, що під «інвестиціями» розуміються «грошові кошти, цінні папери, інше майно, в тому числі майнові права, які мають грошову оцінку, що вкладаються в об'єкти підприємницької та / або іншої діяльності з метою отримання прибутку і / або отримання іншого корисного ефекту».

Термін «потенціал» в перекладі з латинської означає «міць», «силу». У енциклопедичному словнику наводиться визначення поняття «потенціал» як «... кошти, запаси, джерела, які є в наявності та можуть бути мобілізовані, приведені в дію, використані для досягнення певної мети, здійснення плану; вирішення певної задачі; можливості окремої особи, суспільства, держави в певній галузі» [7, с. 31].

Великий економічний словник під редакцією А. Н. Азріліяна трактує термін «потенціал» як сукупність усіх наявних у підприємства коштів або можливостей в якій-небудь області [9, с. 469].

При цьому зауважимо, що вчені-економісти іноді трактують «інвестиційний потенціал» як «певним чином упорядковану сукупність інвестиційних ресурсів, що дозволяють добитися ефекту синергізму при їх використанні».

Інвестиційна сфера відноситься до числа найбільш важливих сфер економіки. Проведення грамотної інвестиційної політики передбачає управління інвестиційними параметрами економічного розвитку, одним з яких є інвестиційний потенціал.

У найзагальнішому вигляді інвестиційний потенціал території являє собою сукупність властивостей регіону, які мають високу значимість (соціальних, економічних, природно-географічних і т.д.), для залучення інвестицій в основний капітал регіону. При цьому інвестиційний потенціал служить віддзеркаленням ступеня вкладення капіталу в активи на тривалий період часу з метою отримання економічного ефекту від його використання у вигляді прибутку [22, с. 30].

Існують різні підходи до визначення поняття «інвестиційний потенціал регіону». Серед найпоширеніших підходів можна виділити ресурсний, ресурсно-розширений, обмежувальний і розширений (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Наукові підходи до трактування поняття «інвестиційний потенціал регіону»

Підхід до трактування	Автори	Зміст трактування поняття
Ресурсний	Баранюк І.В., Горук О.А., Вишенюк А.І., Ілляк О.П.	Інвестиційний потенціал - це сукупність інвестиційних ресурсів території, які включають в себе матеріально-технічні, фінансові та нематеріальні активи (володіння правами власності на об'єкти промисловості, видобуток корисних копалин, і т.д.)
Ресурсно-розширений	Андреева О.А., А. І. Заяц , Горук О.А.	Інвестиційний потенціал - це уособлення основних макроекономічних показників галузей: структура інвестицій в основний капітал, індекс фізичного обсягу інвестицій в основний капітал, частка основних фондів на початок періоду, коефіцієнт зносу основних фондів, структура прямих і іноземних інвестицій, рентабельність активів і т.д.
Обмежувальний	Бондар С.М., Євченко С.В.	Інвестиційний потенціал - це сукупність, перш за все, власних ресурсів території, призначених для накопичення і дозволяють домогтися певного очікуваного результату від їх використання. Характеризується можливістю об'єкта самостійно реалізовувати інвестиційні проекти без використання позикового капіталу
Розширений	Варламова Д.Л., Тітова С.П.	Інвестиційний потенціал - це здатність регіональної економічної системи до досягнення максимального результату при використанні власного і позикового капіталу

Джерело: складено автором

Ресурсний підхід розглянутий у роботах Баранюк І.В., Горук О.А. [7; 22]. З усіх підходів до визначення інвестиційного потенціалу регіону він набув найбільшого поширення в Україні, розглядаючи ресурсне забезпечення та інфраструктуру регіону як основну складову інвестиційного потенціалу регіону.

Також в рамках ресурсного підходу популярним є визначення інвестиційного потенціалу Вишенюк А.І., Ілляк О.П. [15]. Вони наводять трактування категорії «інвестиційний потенціал регіону» як співвідношення пропозиції до попиту на ринку інвестиційних ресурсів. Інвестиційний потенціал розглядається у вигляді потенційного попиту, який виділений від конкретного попиту на інвестиційні ресурси, які регіон при наявному рівні

соціально-економічного розвитку здатний задовольнити. При цьому саме наявність потенційного попиту є основою для інвестиційного потенціалу як джерела для майбутнього інвестування.

Підхід зазначених вище авторів був частково уточнений Войчак С.А., який сформулював таке визначення: «Інвестиційний потенціал регіону - це сукупність потенційних інвестиційних ресурсів, які складають ту частину накопиченого потенціалу, яка представлена у формі потенційного інвестиційного попиту, здатного перетворитися в реальний інвестиційний попит, який забезпечує задоволення фінансових, матеріальних та інтелектуальних потреб виробництва регіону» [16].

Відзначимо, що з позиції ресурсного підходу інвестиційний потенціал регіону оцінюється з боку суб'єкта інвестиційної діяльності, тих реальних і потенційних ресурсів, якими він володіє, з урахуванням ризику прийняття інвестиційних рішень. У той же час ресурсний підхід ігнорує цілі і результати, які необхідні інвесторам, підлаштовуючи їх під вже наявні ресурси регіону.

З ресурсного підходу впливає ресурсно-розширений підхід, який орієнтований, перш за все, на приріст прибутку від використовуваних на території ресурсів навіть в тому випадку, якщо виникає загроза виснаження ресурсів. Ресурсно-розширений підхід, розглянутий в роботах Андрєвої О.А., А.І. Заяц [6], визначається великою кількістю характеристик, які здатні визначити не тільки інвестиційний потенціал, а й економічний потенціал в цілому. Основна особливість підходу до визначення інвестиційного потенціалу регіону полягає в тому, що використовуючи ресурси, наявні на території, при введенні зовнішнього капіталу, можливе досягнення максимального ефекту від інвестування.

Схоже визначення інвестиційного потенціалу ми бачимо у Горук О.А. [22]. Вона в рамках ресурсно-розширювального підходу під інвестиційним потенціалом території розуміє сукупність можливостей і ресурсів, які при

наявності певних умов і факторів мають здатність до мобілізації і збільшенню капіталу через формування інвестиційних потоків.

Створення інвестиційних потоків з орієнтацією на найбільш багаті природними ресурсами регіону, безумовно, принесе відчутний прибуток від інвестиційної діяльності в короткостроковій і середньостроковій перспективі. Однак важко погодитися з позиціями даного підходу в області визначення інвестиційного потенціалу, беручи до уваги перспективи подальшого виснаження природних ресурсів регіону. Мінусом ресурсно-розширеного підходу, втім, як і ресурсного підходу, є концентрація інвестиційної діяльності виключно на природних ресурсах регіону без довгострокового прогнозування наслідків від їх використання.

Обмежувальний підхід, представлений в роботі Бондар С.М. та Євченко С.В. [10], описує інвестиційний потенціал регіону як сукупність власних ресурсів, які при ефекті внутрішнього накопичення дозволяють домогтися збільшення капіталу і збільшення обсягів ресурсів. При цьому використання зовнішнього капіталу в інвестування регіону виключається. Автор підходу звужує сутність інвестиційного потенціалу до рівня внутрішніх ресурсів господарюючих суб'єктів регіону. Ми дотримуємося думки, що дана точка зору до визначення інвестиційного потенціалу є дещо критичною, тому що процес інвестування багато в чому пов'язаний з пошуком нових вкладень в уже наявний капітал.

Розширений підхід, представлений в дослідженнях Варламової Д.Л. та Тітової С.П. [13], є найбільш перспективним і відрізняється від ресурсного, ресурсно-розширеного і обмежувального тим, що інвестиції на територію можливо залучати в проектній формі практично при повній відсутності інфраструктури і внутрішніх ресурсів. Основою інвестиційного потенціалу при даному підході є інноваційний і інтелектуальний потенціали. Складність полягає лише в пошуку потенційних інвесторів і в створенні такого привабливого проекту, економічна вигода від якого буде настільки очевидною, що буде здатна затьмарити всі інвестиційні ризики.

Схоже визначення ми бачимо у Васюренко В. [14], згідно з яким інвестиційний потенціал регіону також є здатністю суб'єкта залучати інвестиції при реалізації проектів без наявності істотної кількості інфраструктури. В даному випадку інвестиційний потенціал регіону реалізуються через інноваційні, фінансові та інші економічно спрямовані проекти.

Підводячи підсумок, розглянувши підходи до трактування поняття «інвестиційний потенціал території» ми можемо сформулювати єдине визначення даного поняття. Таким чином, інвестиційний потенціал регіону є сукупністю інвестиційних ресурсів території (матеріальних і інтелектуальних), яка при наявності потенційного попиту і здатності задовольнити цей попит відповідною пропозицією має здатність до їх мобілізації і збільшення капіталу регіону для досягнення певного соціально-економічного ефекту.

1.2. Ресурсне та організаційне забезпечення розвитку інвестиційного потенціалу територій

При дослідженні інвестиційного потенціалу регіону необхідно враховувати безліч факторів: це інфраструктурна освоєність території, інноваційний потенціал та інтелектуальний потенціал населення, ресурсна складова. Інвестиційний потенціал регіону також формується за рахунок природних особливостей регіону, географічного положення. З огляду на, що умовою динамічного розвитку економіки є розвиток інвестиційних процесів, обрана державою стратегія розвитку інвестиційного потенціалу визначає реальні можливості залучення стратегічних інвестицій в регіон і, як наслідок, визначає швидкість і ефективність структурного перетворення соціально-економічного комплексу регіону в систему конкурентоспроможного ринкового господарства.

Потрібен комплексний підхід до вивчення інвестиційних умов регіону з метою приведення їх у впорядковану систему взаємозв'язків, а також визначення їх впливу на рівень конкурентоспроможності і затребуваності регіональної економіки на ринку капіталу [8, с. 14].

Залучення інвестицій в економіку регіонів є ключовим завданням в сучасних економічних умовах. Найбільш раціонально розв'язати цю проблему можна за допомогою підвищення інвестиційної привабливості даного регіону для потенційних інвесторів, тобто основне завдання - оптимізація необхідних умов для інвестування, які зумовлюють вибір інвестора щодо конкретного об'єкта інвестування, яким може виступати окремий проект, підприємство в цілому, корпорація, місто, регіон, країна. Досягнення поставлених завдань здійснюється на основі інтеграції зусиль держави і підприємницького сектора економіки, прискорення впровадження сучасних інвестиційно-фінансових механізмів залучення недержавного українського та іноземного капіталу в сферу науки і технологій.

Природно-історичні та політико-економічні чинники обумовлюють ситуацію соціально-економічну неоднорідність регіонів та їх територій. Територіальна економічна диференціація України - це реальність економічного життя регіонів, яка об'єктивно склалась за радянських часів і неймовірно зросла в новий час, а також пов'язана з руйнуванням соціалістичного промислового апарату і з наявністю затребуваних глобалізацією ресурсів. У будь-якій державі, регіоні існують «багаті» (економічно розвинені) і «бідні» (економічно відсталі), «хороші» (політично благонадійні) і «погані» (соціально нестабільні) території. Природні відмінності в регіональному розвитку визнаються навіть корисними, оскільки вносять динамізм в економічно і соціально виправдане розміщення місць прикладання праці, в структуру населення і т.п. [10, с. 74].

Питання оцінки ресурсного потенціалу останнім часом широко розглядаються в науковій літературі. Однак слід уточнити, що розуміється під оцінкою ресурсного потенціалу. Оцінка - це формування думки про

цінності, значущості того чи іншого процесу. В процесі такої оцінки необхідно переконатися, що приріст капіталу, інші корисні ефекти від інвестиційної діяльності є достатніми для того, щоб компенсувати інвестору та іншим учасникам інвестиційного процесу відмову від використання наявних коштів на споживання в поточному періоді, винагородити їх за ризик, відшкодувати втрати від інфляції в майбутньому періоді [21, с. 8].

Існують різні визначення ресурсного потенціалу регіону, які представлені в табл. 1.2.

Таблиця 1.2

Визначення поняття «ресурсний потенціал регіону»

Автор	Визначення
1	2
Ганущак-Єфименко Л.М.	Сукупність його природних і економічних ресурсів, використовуваних для досягнення кінцевого економічного ефекту і вимірюваних в тих же одиницях
Герасимов В.В., Гунин В.Н.	Матеріальні умови для розширеного відтворення земельних, трудових і матеріально-технічних ресурсів та сукупність збалансованих факторів виробництва
Ховрук О.	Відношення між фактичною і граничною (гранично допустимою) щільністю при умовах, що змінюються, при яких враховуються додаткові витрати, організаційні заходи, відкриття нових ресурсів, технічний прогрес і т.д.
Жив'юк В., Захарченко А.І.	Можливість досягнення заявлених цілей розвитку систем різного рівня (в т.ч. і регіональною економікою) визначається ресурсними можливостями, що узагальнено може бути охарактеризовано як потенціал (від латинського potentia) - прихована можливість, яка може проявитися за певних умов. Таким чином, ресурсні можливості (потенціал) регіону формуються зовнішніми і внутрішніми можливостями системи. Внутрішній потенціал може бути представлений природно-ресурсним, інтелектуальним, підприємницьким і економічним потенціалом, а зовнішній - інформаційним і технічним потенціалом розвитку зв'язків з регіонами
Жиленко І.Є., Ілляшенко С.М.	Сукупним виразом матеріальної бази регіону слід вважати її економічну оцінку або сукупний ресурсний потенціал регіону, тобто комплекс умов, передумов, факторів та ресурсів, які забезпечують регіональний відтворювальний процес, рівень їх використання і інтернаціоналізації. Він враховує як обсяг розташованих в межах даного територіального утворення матеріальних і нематеріальних факторів, виражених в тих чи інших кількісних показниках, так і ті якісні характеристики, які зумовлюють потенційні можливості реалізації цих факторів в регіоні

Продовження табл. 1.2

1	2
Захарук Д.І.	Приховані можливості, здібності, нереалізовані резерви ресурсу, які можуть проявлятися при зміні внутрішнього і зовнішнього середовища. Показано, що основним інструментом досягнення поставлених цілей соціально-економічного розвитку регіону є забезпечення взаємодії всіх наявних ресурсів

Джерело: складено автором за даними [19; 20; 23; 26; 27; 28; 29; 31; 56]

Таким чином, можна виділити основні елементи ресурсного потенціалу регіону, які необхідно розглядати при оцінці конкретного регіону (рис. 1.1).

Рис. 1.1. Елементи ресурсного потенціалу регіону

Джерело: побудовано автором за даними [34- 36]

Що стосується конкретних методик оцінки інвестиційної привабливості і кредитних рейтингів, необхідно відзначити системи оцінки таких визнаних в світовому масштабі організацій, як Fitch, Moody's, Standard & Poor's. Вони оцінюють країни і їх регіони окремо на предмет здатності

виконувати свої зобов'язання, що побічно говорить про їх інвестиційну привабливість. Інвестиційна привабливість регіону розглядається як сукупність складових її частин: інвестиційного потенціалу та інвестиційного ризику. Інвестиційний потенціал регіону складається з наступних восьми компонентів - окремих потенціалів:

- 1) виробничого;
- 2) трудового;
- 3) споживчого;
- 4) інфраструктурного;
- 5) ресурсно-сировинного;
- 6) інституційного;
- 7) інноваційного;
- 8) фінансового [37, с. 10].

Також варто відзначити методику, згідно якої необхідно використовувати набір факторів, які прямо чи опосередковано впливають на інвестиційну привабливість регіону. У цьому підході також застосовується ряд груп факторів (потенціалів):

- природно-ресурсний;
- демографічний;
- економічний;
- рівень економічного розвитку;
- економічна активність;
- рівень життя населення;
- стан регіональних фінансів;
- економічні реформи;
- політична активність виборців;
- стійкість і впливовість регіональних структур [38, с. 129].

При розрахунках знаходиться сумарна зважена оцінка інвестиційного клімату по регіонах:

$$CO = \sum_n^k cb_n \times W_n \quad (1.1)$$

де CO - сумарна зважена оцінка інвестиційного клімату;

cb_n - середня бальна оцінка n-го фактора для регіону;

W_n - вага n-го фактора;

k - число факторів.

За результатами розрахунків виходить ряд регіонів, ранжируваних за інвестиційною привабливістю клімату конкретного регіону [65, с. 178].

На окрему увагу заслуговує методика, запропонована Максименко А.В. [39]. Ця методика є комплексною в тому плані, що в ній чітко простежуються взаємозв'язки інвестиційної привабливості та інвестиційної активності. Автори пропонують розглядати інвестиційну активність як залежну від інвестиційної привабливості [39, с. 36]. Іншими словами, чим більше інвестиційно привабливим є регіон, тим більша інвестиційна активність йому властива. Отже, можна встановити тип і параметри цієї залежності і визначити її як функцію $a = f(b)$.

Інтегральна оцінка інвестиційного клімату представлена окремими інтегральними оцінками:

- нормативно-правова база;
- інвестиційна активність;
- ефективність інвестицій;
- інвестиційні тренди;
- інвестиційний потенціал [42].

Для побудови адекватної оцінки інтелектуального потенціалу пропонується звернутися до індексу економіки знань. Індекс економіки знань - комплексний показник, що характеризує рівень розвитку економіки, заснованої на знаннях, в країнах і регіонах світу. В основі розрахунку індексу лежить запропонована Світовим банком «Методологія оцінки знань» (The

Knowledge Assessment Methodology - KAM), яка включає комплекс зі 109 структурних і якісних показників, об'єднаних у чотири основні групи:

1. Індекс економічного та інституційного режиму (The Economic Incentive and Institutional Regime) - умови, в яких розвиваються економіка і суспільство в цілому, економічне і правове середовище, якість регулювання, розвиток бізнесу і приватної ініціативи, здатність суспільства і його інститутів до ефективного використання існуючого і створення нового знання.

2. Індекс освіти (Education and Human Resources) - рівень освіченості населення та наявність у нього стійких навичок створення, поширення і використання знань. Показники грамотності дорослого населення, ставлення зареєстрованих учнів (студентів і школярів) до кількості осіб відповідного віку, а також ряд інших показників.

3. Індекс інновацій (The Innovation System) - рівень розвитку національної інноваційної системи, що включає компанії, дослідницькі центри, університети, професійні об'єднання та інші організації, які сприймають і адаптують глобальне знання для місцевих потреб, а також створюють нове знання і засновані на ньому нові технології. Кількість науковців, зайнятих в сфері НДДКР; кількості зареєстрованих патентів, число і тираж наукових журналів і т.д.

4. Індекс інформаційних і комунікаційних технологій - ІКТ (Information and Communication Technology - ICT) - рівень розвитку інформаційно-комунікаційної інфраструктури, яка сприяє ефективному поширенню і переробці інформації [43, с. 99].

Оцінка економічного потенціалу регіону визначається комплексом показників:

- рівень економічної активності населення;
- скоригований коефіцієнт демографічного навантаження;
- фондоозброєність;
- ступінь збереження основних фондів;

- забезпеченість дохідної частини бюджету;
- питома вага прибуткових організацій;
- індекс фізичного обсягу інвестицій в основний капітал та ін. [44, с. 7].

Оцінка економічного потенціалу з урахуванням комплексу показників означає, що мінімальне значення цього індикатора для регіону може дорівнювати 1, а максимальне - 100 балів. Середній бал змінюється щорічно в залежності від загального стану економіки.

Сукупність факторів, яка визначає соціально-економічні та просторові особливості функціонування соціальної інфраструктури, становить потенціал її розвитку. Потенціал кількісно характеризує здатність територіальної системи обслуговування виконувати цільову функцію - задовольняти різні потреби населення території в послугах.

Аналіз соціально-інфраструктурного потенціалу при міжтериторіальному зіставленні рекомендується проводити за наступними напрямками:

- визначення рівня потенціалу охорони здоров'я регіону;
- визначення рівня житлово-комунального потенціалу регіону;
- визначення рівня освітнього потенціалу регіону;
- визначення рівня культурно-спортивного потенціалу регіону;
- визначення рівня потенціалу транспорту і зв'язку регіону;
- визначення рівня торгового потенціалу регіону;
- розрахунок інтегрального показника соціально-інфраструктурного потенціалу регіону;
- формування порівняльної шкали оцінок рівня соціально-інфраструктурного потенціалу регіону при міжтериторіальному зіставленні [49, с. 87].

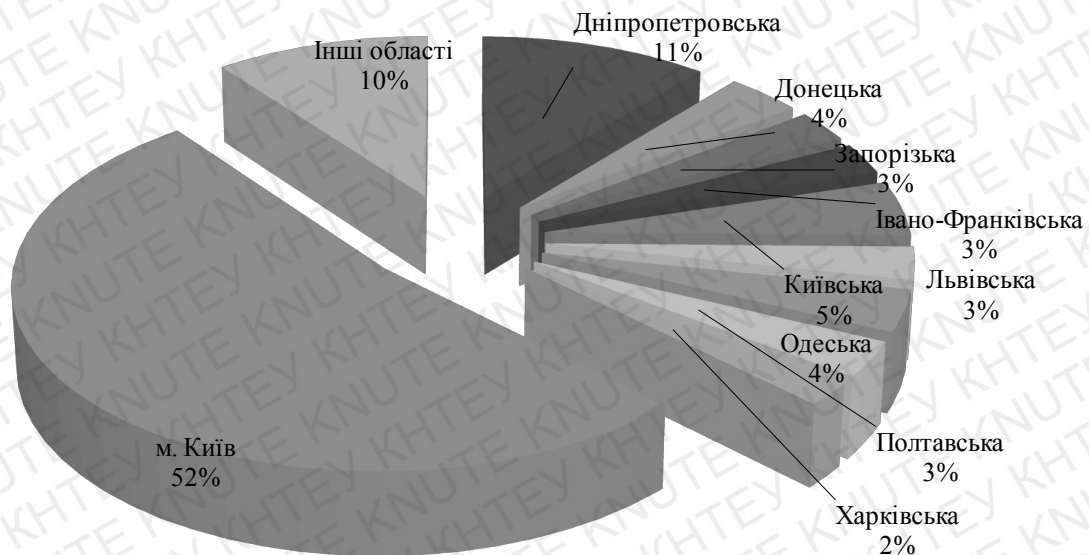
РОЗДІЛ 2

ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ УКРАЇНСЬКИХ РЕГІОНІВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

2.1. Аналіз розвитку інвестиційного потенціалу територій України

Протягом останніх років найбільше іноземних інвестицій надійшло до Києва, а також до Дніпропетровської області, Донецької області, Харківської області, Київської області, Луганської області, Львівської області, Одеської області, Запорізької області, Полтавської та Івано-Франківської областей (табл. 2.1).

Нерівномірний розподіл інвестицій у регіональному розрізі підсилює диспропорції і збільшення розриву в розвитку регіонів. Лише у двох регіонах (Дніпропетровська область і м. Київ) акумульовано майже дві третини (63,5%) всіх іноземних інвестицій в країну (рис. 2.1).

Рис. 2.1. Структура іноземних інвестицій за географічною ознакою у 2018 р., %

Джерело: складено автором за даними [24]

Таблиця 2.1

Прямі іноземні інвестиції (акціонерний капітал) у регіонах України у 2010-2018 рр., млн. дол. США

Регіони країни	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Усього	45370	48198	51705	53704	38357	32123	31230	31606	32292
Вінницька область	205	226	248	309	223	188	180	199	223
Волинська область	219	291	381	341	271	247	246	251	260
Дніпропетровська область	10620	10183	9880	8913	5785	4031	3491	3688	3578
Донецька область	4329	3560	3567	3789	2322	1748	1250	1116	1206
Житомирська область	227	306	337	363	260	223	216	227	237
Закарпатська область	364	349	406	438	334	312	317	325	340
Запорізька область	903	938	1028	1075	843	683	863	911	902
Івано-Франківська область	493	624	643	814	926	837	827	905	895
Київська область	1574	1715	1798	1952	1750	1593	1517	1589	1592
Кіровоградська область	52	60	91	147	71	53	59	70	75
Луганська область	630	713	786	826	578	444	436	438	437
Львівська область	1187	1300	1316	1380	1098	1033	834	930	922
Миколаївська область	165	152	245	283	229	213	214	206	227
Одеська область	1107	1221	1629	1672	1423	1320	1229	1203	1207
Полтавська область	550	701	942	1065	1039	1000	1003	1009	1027
Рівненська область	277	260	278	293	243	200	160	134	134
Сумська область	360	362	387	423	263	199	190	182	183
Тернопільська область	60	62	64	69	56	49	48	45	56
Харківська область	2717	2814	2174	2132	1674	1520	643	638	666
Херсонська область	186	189	252	275	208	211	201	219	204
Хмельницька область	183	187	205	225	189	166	158	171	200
Черкаська область	289	286	883	888	513	348	334	336	334
Чернівецька область	62	62	64	80	69	59	57	43	44
Чернігівська область	95	101	105	128	100	92	241	430	434
місто Київ	18517	21537	23999	25826	17890	15356	16517	16344	16910

Джерело: складено автором за даними [24]

При цьому в одинадцяти регіонах частка акумульованих прямих іноземних інвестицій становить менше 1% (Вінницька, Волинська, Житомирська, Кіровоградська, Миколаївська, Рівненська, Сумська, Тернопільська, Херсонська, Хмельницька, Чернівецька області). Ця ситуація є відображенням значних диспропорцій щодо надходженні прямих іноземних інвестицій і ставить завдання уряду і місцевій владі застосовувати і вдосконалити існуючі способи активізації інвестування.

Це, в першу чергу, стосується державно-приватного партнерства та індустріальних парків. Ми навели саме ці два інструменти, оскільки вони в Україні законодавчо позначені, і світовий досвід їх використання говорить про позитивні ефекти саме на місцевому рівні.

Що стосується капітальних інвестицій, то найбільший їх обсяг було залучено у Дніпропетровську область (табл. 2.2), а саме - у м. Дніпро.

Зазначимо, що м. Дніпро та Дніпропетровська обл. загалом є одним з лідерів з кількості як нових ліцензій та патентів, так і тих, які вже використовуються. Оскільки статистичні дані щодо патентів та ліцензій подаються Державною службою статистики лише в розрізі регіонів, проаналізуємо показники Дніпропетровської області та порівняємо їх з іншими регіонами, які демонструють схожі показники.

Протягом 2016 р. до Державної служби інтелектуальної власності надійшло майже 48 тис. заявок на об'єкти промислової власності (далі – ОПВ). У 2015 р. надійшло 4497 заявок на винаходи, у тому числі 2273 – від національних заявників, активність яких знизилася на 7,5% порівняно з попереднім роком. Стабільно високою залишається активність заявників Харківської, Дніпропетровської областей та м. Києва. Загалом, від заявників з цих регіонів подано понад 5,8 тис. заявок, або понад 54% загальної кількості заявок на винаходи і корисні моделі, поданих національними заявниками у 2016 р.

Таблиця 2.2

Капітальні інвестиції у регіонах України у 2010-2018 рр., млн. грн.

Регіони країни	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Україна	180576	241286	273256	249873	204062	251154	326164	412813	526342
Вінницька область	3544,7	5081	5824,1	6109,5	5490,9	6989,9	7781,6	11080,3	16525,4
Волинська область	1767	2577,1	3254,4	3327,1	3241,7	5527,1	5985,7	6521,7	7866,4
Дніпропетровська область	16016,9	22116	22509,3	21290,1	19396,2	24330,6	30806,4	40274,4	55761,5
Донецька область	14993,9	26802	31721,9	27912,4	12875,7	6640,7	10774,8	15644,7	25651
Житомирська область	2011,5	2519,8	2892,6	3005,4	2667,1	3755	5176,1	6926,9	7485,3
Закарпатська область	2205,4	3051,9	2736,1	2645,8	2524,4	3634,8	3721,4	5256,5	6943,5
Запорізька область	7963,8	6676,5	7204,4	6838,8	6658,1	7123,3	10193,4	15069,6	14361,7
Івано-Франківська область	4378,7	4256,2	5166,9	4797,2	6692,6	9285	6563,5	8972,6	8449,4
Київська область	11331,4	17672,9	20366,8	20696,6	18264,1	22936,1	31057,7	31019,9	37476,9
Кіровоградська область	2123,1	3993,2	4576,2	3224	2990	3800,4	6150,6	6689,5	6420,9
Луганська область	5646	6979,7	8222,6	11369,3	5116,32	1826,5	2910,4	3044,6	2872,1
Львівська область	8830,2	12114	11173,3	9816,7	8880	11845,4	16970,8	22330,5	24647,4
Миколаївська область	4422,2	4297,8	4696	5008,7	3582,8	5761,5	9143,2	10137,8	9226,5
Одеська область	9723,8	9347,3	14631,2	11872,2	8451,4	8408,7	14987,8	20022,7	21039,7
Полтавська область	6289,4	7859,4	10217,4	9536,3	8561	7606,1	10998,6	15125,2	17471,2
Рівненська область	1937,1	2565,8	2770,9	2837,3	2560,8	4176,9	4086,7	5713,7	6889,1
Сумська область	2187,6	3022,1	2871,2	2721,3	2705	3508,8	5188,5	6183,7	6970,4
Тернопільська область	2138,4	2524,2	3374,8	2976,2	2433,1	3536,5	4499,1	6538,5	7350,1
Харківська область	8063,4	13035	14759,2	9292,6	7567,6	10520,5	15700,3	17968,2	21559,9
Херсонська область	1890,6	2688,1	2435,7	2124,8	1917,8	2926,5	4336,4	6850	6686,1
Хмельницька область	2947,6	3546,8	3489,3	3637,6	3811,2	6523,9	8770	10139,1	10435,3
Черкаська область	2831,4	3225,3	3781	3413,3	3005,4	4196,2	6126	7462,3	10463,4
Чернівецька область	1714,7	1794,3	2229,3	2257,4	1550,2	2607,8	2444,9	2836,2	3437,1
Чернігівська область	1890,9	2397	2737,3	2842	2431,1	3469,3	4979,1	6829,4	8258,3
м. Київ	53725,8	71142,4	79614,2	70320,6	60687,2	80216,8	96810,7	124175	182093

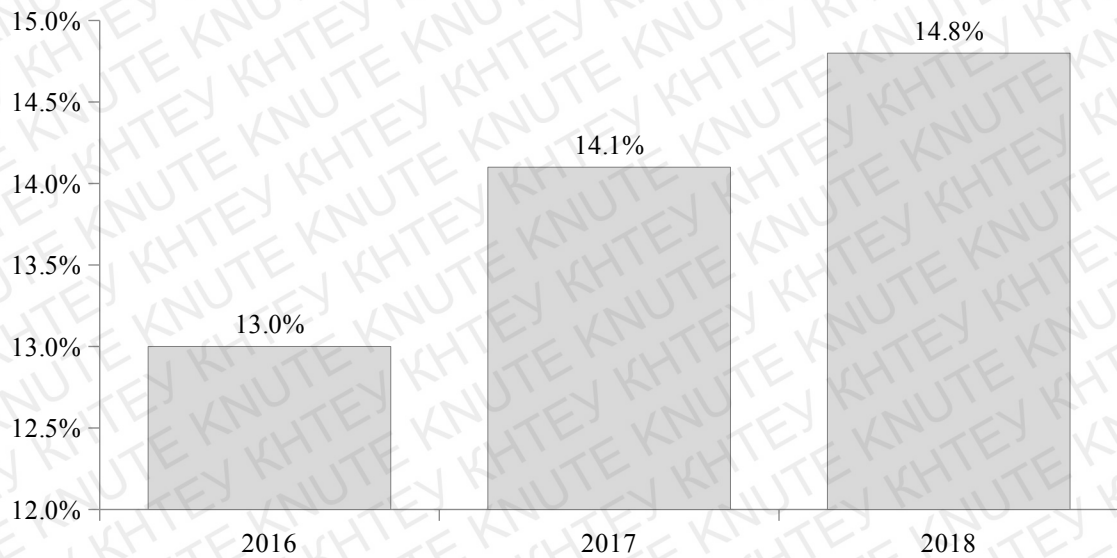
Джерело: складено автором за даними [24]

У 2017 році надійшло 4095 заявок на винаходи, у тому числі 2233 – від національних заявників, активність яких знизилася на 1,7% порівняно з попереднім роком. Порівняно з 2016 роком, на 62,5% зросла кількість заявок від наукових організацій, при цьому скоротилася питома вага поданих ними заявок на винаходи. Частка заявок від промислових підприємств у 2016 році становила 3,7%. У 2017 році високою залишалась активність заявників Харківської області та м. Києва. Дещо зменшилась кількість заявок на винаходи і корисні моделі від заявників Дніпропетровської області порівняно з 2016 роком.

У 2018 році надійшло 4049 заявок на винаходи, у тому числі 2285 – від національних заявників, активність яких зросла на 2,4% порівняно з попереднім роком. Частка заявок від іноземних заявників дещо зменшилася і становила 43,6% у загальній кількості заявок (проти 45,5% у 2017 році). Майже на 17% та 14% зросла активність заявників Дніпропетровської та Одеської областей. Загалом, заявниками зазначених регіонів подано більше 7,1 тис. заявок, або 63,3% загальної кількості заявок на винаходи і корисні моделі, поданих національними заявниками у 2018 році [55].

Головним джерелом інвестування залишаються власні кошти підприємств та організацій м. Дніпро, за рахунок яких освоєно 89,3% загального обсягу. Частка інвестицій, профінансованих з державного та місцевих бюджетів, становила 14,8% (рис. 2.2). У загальному обсязі капітальних вкладень більше половини (63,2%) складають інвестиції, освоєні промисловими підприємствами.

Також значну частину капітальних інвестицій було спрямовано у розвиток підприємств, що здійснювали операції з нерухомим майном (11,1% загального обсягу), сільського, лісового та рибного господарства (14,1%). Заклади державного управління й оборони; обов'язкового соціального страхування використали 7,9% усіх інвестицій.

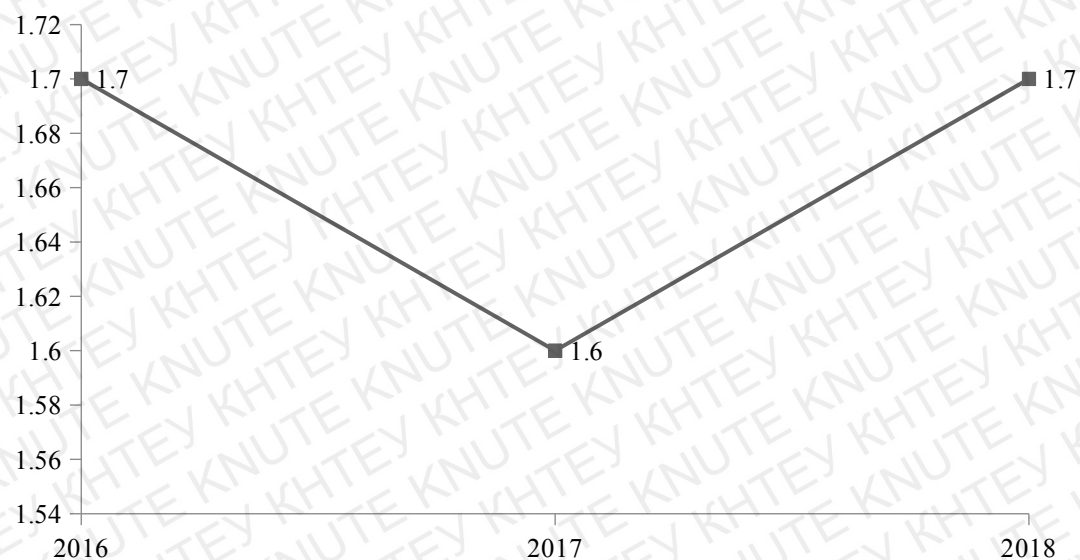

Рис. 2.2. Частка бюджетних інвестицій у розвиток промисловості та інфраструктури м. Дніпро, %

Джерело: складено автором за даними [24]

Протягом 2016-2018 рр. частка бюджетних інвестицій у розвиток промисловості та інфраструктури міста зростає у 2018 р.

Інвестиційна привабливість м. Дніпро характеризується не лише розвиненою промисловістю, а й обсягом інвестицій, внесених іноземними інвесторами в міську економіку (рис. 2.3.).

Рис. 2.3. Обсяги іноземних інвестицій в економіку м. Дніпро, млрд. грн.

Джерело: складено автором за даними [24]

Зазначимо, що обсяг внесених із початку інвестування у економіку міста ППІ станом на 31.12.2016 р. був на 13% менший за обсяги інвестицій станом на початок 2016 р. Основні країни-інвестори наступні:

- 1) Кіпр – 0,8 млрд. дол. США;
- 2) Віргінські Острови (Британія) – 0,3 млрд. дол. США.

На промислових підприємствах міста загалом акумульовано 0,5 млрд. дол. США (тобто 31,2 % загального обсягу), в т.ч. переробної промисловості – майже 0,5 млрд. дол. США (28,8 %).

Обсяг внесених із початку інвестування у економіку міста ППІ станом на 01.01.2018 р. - 1,6%, що менше за станом на початок 2018 р. Основні країни-інвестори:

- 1) Кіпр – 0,8 млрд. дол. США;
- 2) Віргінські Острови (Британія) – 0,3 млрд. дол. США.

На підприємствах промисловості міста на той час було акумульовано більше 0,5 млрд. дол. США (тобто 34 % загального обсягу), в т.ч. - переробної – 0,5 млрд. дол. США (або 31,4%).

Обсяг внесених із початку інвестування у економіку міста ППІ за станом на 31.12.2018 р. склав 1,7 млрд. дол. США, що становить 43,6 % до загального підсумку по Дніпропетровській області [48].

Таким чином, спостерігається зменшення інвестування економіки м. Дніпро, проте, на нашу думку, така динаміка спричинена військовими діями на Сході України та нестабільною економічною і політичною ситуацією в Україні.

Український експорт має переважно сировинний характер. Частка високотехнологічного експорту становить лише 5,5% від загальної величини українського експорту. Багато років Україна підтримує сировинну спрямованість виробництва. 16 травня 2008 р. Україна стала повноправним членом Світової організації торгівлі, і ця подія стала початком важливого етапу інтеграції нашої країни до світової торговельної системи й глобальної економіки. На сьогоднішній день СОТ є єдиною міжнародною організацією,

що встановила глобальні правила торгівлі. Зазначимо, що на 164-х її членів припадає більше 98% світового обсягу торгівлі. При цьому для України, частка експорту у ВВП якої складає біля 50%, набуття членства у СОТ здійснило вплив на зміну структури національної економіки. Перш за все - за рахунок визначення чітких правил гри на загальносвітовому ринку, а також за рахунок лібералізації зовнішньоторговельних режимів й адаптації законодавства країни до світових правил та вимог.

Загалом вступ України у СОТ дозволив наступне (рис. 2.4):

Рис. 2.4. Можливості України після вступу до СОТ

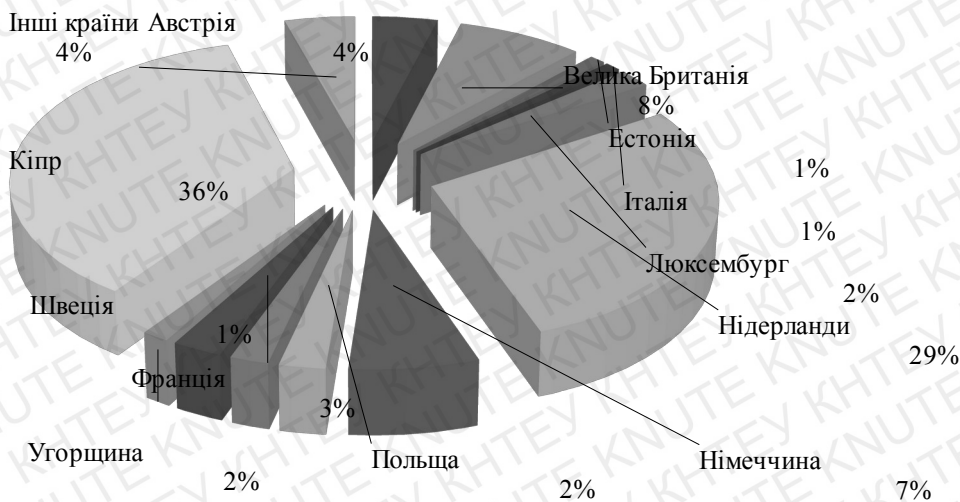
Джерело: складено автором

На нашу думку, найсуттєвіші зміни після вступу України у СОТ полягають у зменшенні тарифних й нетарифних обмежень доступу вітчизняної продукції на світові ринки, одержання для українських товарів

режиму найбільшого сприяння в торговельному просторі усіх країн-членів СОТ й можливість одержання захисту інтересів національних виробників у відповідності із процедурами розгляду торгових спорів у СОТ.

2.2. Ефективність використання інвестиційного потенціалу територій України

Аналізуючи величину прямих іноземних інвестицій з ЄС, звернемося до даних рис. 2.5.

Рис. 2.5. Структура іноземних інвестицій до України з ЄС у 2018 р., %

Джерело: складено автором за даними [24]

Отже, лідером є Кіпр, Нідерланди, а також Німеччина та Австрія. Оскільки більша частина іноземних інвестицій надійшла з Кіпру, можна вважати, що вони просто були реінвестицією українських капіталів, раніше виведених з України в дану офшорну територію, тому сукупний обсяг справжніх іноземних інвестицій залишався вкрай невеликим для України.

Також варто відмітити, що хоча обсяг іноземних інвестицій з Російської Федерації у 2014 р. зменшився, починаючи з 2015 р. він почав

збільшуватись у 2015-2017 рр., хоча 2018 р. продемонстрував зменшення показника, що, на нашу думку, викликано майбутніми президентськими та парламентськими виборами у 2019 р., що значно підвищує політичні ризики для іноземного інвестора.

Загалом важелі державного впливу на інвестиційний клімат в Україні має наступний вигляд (рис. 2.6).

Рис. 2.6. Важелі державного впливу на інвестиційний клімат в Україні

Джерело: складено автором за даними [50; 57]

За формування та реалізацію інвестиційної політики відповідає Мінекономрозвитку. Проте клімат - це не стільки політика, скільки умови, що говорять про характер і перспективи середовища інвестування. Його основні аспекти: природний, політико-правовий, економічний і соціальний. Також 25.10.2016 року набрала чинності Постанова Кабінету Міністрів

України № 740, згідно з якою створено тимчасовий консультативно-дорадчий орган Кабінету Міністрів України - Офіс по залученню і підтримці інвестицій (далі - «Офіс») [46].

Так, у відповідному Положенні про Офісі зафіксовані його основні завдання (рис. 2.7):

Рис. 2.7. Основні завдання, права та обов'язки Офісу по залученню і підтримці інвестицій

Джерело: складено автором за даними [46]

Якщо звернутися до історичних даних, то цікаво, що в Україні з часів незалежності неодноразово створювалися органи, одним із завдань яких було залучення інвестицій. Наприклад, в квітні 1997 р. згідно Указу Президента України було створено Консультативну раду з питань іноземних інвестицій в Україні з метою розроблення і реалізації державної політики щодо залучення

іноземних інвестицій у економіку України. В грудні 2014 року згідно Указу Президента України створено Національну інвестиційну раду, яка є консультативно-дорадчим органом при Президентові України, який має на меті:

- активізацію роботи з розвитку та реалізації інвестиційного потенціалу країни;
- сприяння зростанню обсягу іноземних інвестицій;
- підтримка пріоритетних інвестиційних проектів;
- поліпшення інвестиційного клімату в державі;
- забезпечення ефективного захисту прав інвесторів в країні;
- підтримка та розвиток ефективної взаємодії інвесторів та державних органів.

Однак, як показує практика, ефективним механізмом по залученню інвестицій та захисту прав інвесторів зазначені органи не стали, а мета, з якою вони створювалися, не досягнута. Таким чином, ефективність впроваджених заходів залишається низькою, що підтверджує необхідність розробки напрямів покращання інвестиційного клімату в Україні та її інвестиційної привабливості для іноземних інвесторів.

Також варто зазначити, що у 2018 р. відбулись певні зрушення щодо подолання корупції в Україні, реформи судової системи, і це, на нашу думку, сприятиме відновленню довіри інвесторів до нашої країни. Необхідно продовжувати реформи, щоб в майбутньому потенційні ризики для інвесторів були значно нижчими [44, с. 8].

На сучасному етапі економічного розвитку нашої країни залучення інвестицій є необхідною умовою. Важливим є повернення підірваної довіри іноземних інвесторів, отже, необхідно відкрити шляхи для інвесторів якнайменше на наступні 10 років, а усім інвесторам, які скористаються цими перевагами, державою повинна надаватись гарантії мінімально на наступні 30 років, протягом яких Україну необхідно перетворити на інноваційну державу.

В Україні основними галузями, які мають значні конкурентні переваги і у перспективі можуть стати цікавими для іноземних інвесторів, є військово-промисловий комплекс, а також хімічна і фармацевтична галузі, аерокосмічна галузь, галузь ІТ-продукції та послуг і високі технології, туристична галузь. Проте, незважаючи на це, негативний вплив справляє несприятливий інвестиційний клімат, який стримує інвесторів. Отже, щоб його покращити, необхідно удосконалити нормативно-правову базу в сфері інвестування. В даному випадку важлива роль належить державній політиці щодо іноземних інвестицій. Сутність цієї політики полягає саме у поглибленні співпраці нашої держави з іноземними інвесторами, а також у регулюванні політичної, соціальної, економічної діяльності та у контролі за станом вітчизняного ринку.

Як було зазначено у попередньому розділі дослідження, привабливість України як інвестиційного об'єкту характеризується найбільшою часткою загальних обсягів іноземних інвестицій, що припадають на промисловість, тому можна стверджувати, що серед іноземних інвесторів найбільшу популярність мають галузі, що переживають піднесення та орієнтовані на внутрішнє споживання їх продукції (послуг).

Для зовнішніх інвесторів український фінансовий сектор також є привабливим за рахунок вищих (порівняно із європейськими країнами) процентних ставок та значних темпів динаміки масштабів вітчизняної банківської діяльності. Проте важлива проблема інвестиційної політики в Україні - це нерівномірність її здійснення, отже, її необхідно проводити у кожному регіоні країни, враховуючи його можливості та потреби розвитку. Наприклад, у Західних областях краще буде розвиватись курортно-туристична мережа та галузі із використанням газу, сірки та нафти. У Східному регіоні України варто здійснювати реконструкцію галузей із залученням новітніх технологій.

Покращання інвестиційного клімату на державному та регіональному рівнях є першочерговим завданням, що потребує вирішення задля сприяння

інтенсифікації економічної активності і ресурсного забезпечення модернізації вітчизняної економіки.

Інститут Суспільно-Економічних Досліджень (ІСЕД) розробив Політику економічного прагматизму (ПЕП), яка, по суті, є єдиним на сьогодні комплексним баченням розвитку економіки на найближчі 10 років і альтернативою тим гаслам економічного блоку в уряді, який поки що обмежується лише дерегуляцією і зменшенням ролі держави у всіх сферах діяльності. ПЕП було публічно презентовано 17.07.2015 р., обговорювалася з багатьма експертами і вченими і в цілому ними підтримується. Мета поставлена чітка: за 10 років подвоїти ВВП і, тим самим, досягти рівня розвитку країн Балтії та Польщі.

Модель показала, що для цього Україні потрібно до 2025 року залучити 617 млрд. дол. США інвестицій в основний капітал. В середньому - це 24% від ВВП щорічно. Пріоритетом повинні стати сфери діяльності, які здатні дати швидкий ріст ВВП, в середньому 7% на рік - експортоорієнтовані і високотехнологічні [41, с. 14]. Так, з одного боку, це велика цифра, особливо якщо оперувати даними про прямі іноземні інвестиції, яких за весь період незалежності України вкладено лише 44 млрд. дол. США. Але ж, говорячи про капітальні інвестиції, експерти, в тому числі представники іноземних бізнес-асоціацій, підтверджують, що ця цифра цілком реальна - треба в середньому подвоїти щорічні капітальні інвестиції.

Економіка України характеризується високою ресурсо- та енергоємністю, низьким технологічним рівнем виробництва, високим рівнем зносу основних виробничих фондів, а також незадовільним інвестиційно-інноваційним кліматом. Ці характеристики мають причинно-наслідковий характер і з кожним роком погіршуються. Багато дослідників бачать вихід у збільшенні інвестицій.

Формула ВВП - індикатора розвитку економіки - містить чотири складових:

- валові приватні інвестиції в національну економіку;

- споживчі витрати населення;
- держзакупівлі товарів і послуг;
- чистий експорт.

Такими є пріоритети державної економічної політики. Так, якщо акцент поставити на інвестиційній політиці - по решті 3-м можна діяти через інвестиційну призму - в держзакупівлі, інвестуванні в експортоорієнтовані сфери, стимулюванні попиту на товари внутрішнього виробника. Точкою виходу з кризового стану повинна стати саме політика держави щодо ефективного залучення і вкладення інвестиційних ресурсів, яка своїм прикладом, настановами і правилами буде направляти приватну інвестиційну політику.

Основні проблеми, які перешкоджають визнанню України як інвестиційно привабливої країни, ми перерахували нижче:

- 1) значне податкове навантаження; ставки податку на прибуток в Україні (18%) і ПДВ (20%) вищі, ніж в багатьох країнах Центрально-Східної Європи; проте з урахуванням високої порівняно із країнами ЄС прибутковості вкладень капіталу така різниця - незначна перепорою для залучення інвестицій; проте стримуючі чинники для покращання інвестиційного клімату - це інші податки й податкові платежі;
- 2) високий рівень корупції на усіх ланках влади, низька прозорість процедур прийняття органами виконавчої влади відповідних рішень;
- 3) низька дієздатність механізмів забезпечення ринкових прав та свобод інвесторів, у тому числі - низький рівень захисту інвесторів;
- 4) військові дії на Сході України, тому існують великі ризики для інвесторів, зокрема - вони стикаються з невизначеністю щодо питання, на якому рівні забезпечено охорону їх інвестицій в Україну під час збройного конфлікту та військової окупації [44, с. 6].

Варто зауважити, що Україна володіє значним інвестиційним потенціалом, що зумовлено наявністю багатих природних ресурсів, вигідним географічним розташуванням, наявністю родючих ґрунтів, сприятливого

клімату, а також має високий рівень НДДКР в багатьох галузях науки та техніки, а також добре розвинену інфраструктуру.

Окрім цього, привабливість вітчизняної економіки для іноземних інвесторів визначається і наявністю відносно дешевої кваліфікованої робочої сили. Проте, незважаючи на окреслені переваги, сучасний стан інвестиційної привабливості нашої країни сьогодні є незадовільним, а інвестиційний клімат країни - ризикованим. Так, за даними рейтингу інвестиційної привабливості BDO International Business Compass (IBC), у 2018 р. Україна зайняла 131 місце серед 174 країн світу [3]. І хоча у 2018 р. положення нашої країни в цьому рейтингу покращилось на 3 позиції, все одно інвестиційна привабливість України є низькою.

Таким чином, зазначимо, що з метою покращання інвестиційної привабливості в країні необхідне формування стабільної державної політики у сфері іноземного інвестування, розрахованої на довгострокову перспективу, а також розробка обґрунтованої державної стратегії залучення іноземних інвестицій із врахуванням національних цілей і пріоритетів. Вірний і раціональний розподіл іноземних інвестицій між галузями національної економіки здатен забезпечити економічний розвиток і підвищити авторитет України у всьому світі.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО РОЗВИТКУ ТА ВИКОРИСТАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТЕРИТОРІЙ УКРАЇНИ

Необхідною умовою активізації інвестиційних процесів в Україні, в тому числі і залучення ПІІ, є зміна джерел і характеру напрямків фінансового ресурсу. З одного боку, уряд повинен зробити все, щоб у підприємств з'явився ресурс для реінвестування прибутку. З іншого - створити умови, щоб цей ресурс був підкріплений кредитами і державною підтримкою. Необхідно створити умови, щоб банки надавали кредити саме на інвестиційні проекти. Разом з кредитами підприємства збільшать кошти на інвестування мінімум удвічі, як показує міжнародна практика. Державна участь необхідна для того, щоб сприяти розвитку інвестиційних процесів в Україні.

Над створенням сприятливого інвестиційного клімату повинні злагоджено працювати всі елементи структур держапарату. І тут важливо розуміти, хто в Україні працює на держслужбі, які перспективи реформування сфери держуправління, оскільки від чиновників сьогодні залежать реформи у всіх сферах діяльності країни.

У ПЕП також приділена увага цьому найважливішому аспекту. Головне, щоб в держслужбу прийшли професіонали, які знають, як вивести свою галузь з кризи і провести реальні реформи, готові брати на себе відповідальність. Необхідно створити професійний, мотивований і компактний державний апарат. Повинна бути змінена вся система управління, відроджена функціональна і інституціональна незалежність. Весь державний механізм повинен бути націленим на досягнення економічного зростання.

Засобом реалізації є знищення корупції, справедлива державна і місцева адміністрація, програмно-цільовий принцип розвитку. Для цього необхідно змінити принципи відбору персоналу на посади державної служби,

етику поведінки всіх учасників суспільних відносин, підходи до матеріального і кар'єрного стимулювання державних службовців.

З метою стимулювання внутрішніх інвестицій основне завдання полягає у наданні пільг малому й середньому підприємництву задля використання розроблених інвестиційних проектів, і це потребує створення спеціальних інформаційно-економічних підрозділів на регіональному рівні.

Основні проблеми, які перешкоджають визнанню України як інвестиційно привабливої держави, зображено на рис. 3.1.

Рис. 3.1. Основні проблеми, які перешкоджають визнанню України як інвестиційно привабливої держави

Джерело: складено автором

Зауважимо, що Україна має значний інвестиційний потенціал, адже володіє багатими природними ресурсами, має вигідне географічне розташування, родючі ґрунти, сприятливий клімат, також має високий рівень науково-дослідних розробок у багатьох галузях науки і техніки, має добре розвинену інфраструктуру.

Крім того, привабливість української економіки для іноземних інвесторів ґрунтується на наявності відносно дешевої кваліфікованої робочої сили. Але, незважаючи на ці переваги, стан інвестиційної привабливості України сьогодні залишається незадовільним, а інвестиційний клімат – ризикованим.

Тому для вирішення зазначених проблем з метою покращення інвестиційної привабливості України варто звернути увагу на такі заходи:

- 1) зниження податкового навантаження та забезпечення стабільності політичного середовища;
- 2) боротьба і викорінення корупції на всіх ланках влади, а також забезпечення прозорості процедур прийняття рішень центральними та місцевими органами виконавчої влади;
- 3) боротьба з інфляцією, згладжування циклічних коливань економіки, зниження рівня безробіття;
- 4) забезпечення ефективного функціонування правової сфери, вдосконалення законодавства;
- 5) оновлення судової системи, необхідність повернути довіру до судів, авторитет суду та суддів не повинен ставитись під сумнів;
- 6) впровадження економічного механізму страхування ризиків іноземного інвестування.

На основі проведеного дослідження зазначимо, що задля покращення інвестиційної привабливості України потрібно сформувати стабільну державну політику в галузі іноземного інвестування, яка розрахована на довгострокову перспективу, й розробити обґрунтовану державну стратегію щодо залучення іноземних інвестицій із врахуванням національних цілей і пріоритетів. Правильний і раціональний розподіл іноземних інвестицій між різними галузями забезпечуватиме економічний розвиток й підвищить авторитет України в усьому світі.

Варто не лише спрямовувати іноземні інвестиції на поточні потреби розвитку держави та її регіонів, а й враховувати майбутні перспективи; також

розвиток НТП повинен орієнтуватись на зміни, що відбуваються в світі, щоб мати можливість виходу на міжнародний рівень розвитку. Розв'язання проблем, що перешкоджають ефективному залученню іноземних інвестицій до України, буде сприяти покращанню інвестиційного клімату країни й покращанню її економічного становища.

З метою подальшого покращення інвестиційного клімату України на сьогодні актуальним є питання вдосконалення правової і організаційної бази задля підвищення дієздатності механізмів забезпечення сприятливого інвестиційного клімату і формування основи збереження й підвищення конкурентоспроможності української економіки.

Зазначимо, що ряд позитивних кроків в даному напрямку наразі зроблено (рис. 3.2).

Аналізуючи підходи до реформування органів державної влади, зазначимо, що слід ввести Е-управління, там, де це можливо - надання адміністративних послуг в електронній формі. Також необхідно провести зміни в системі розподілу повноважень і відповідальності між центральною владою і органами місцевого самоврядування, а також між самими центральними органами влади.

Визначальним чинником у забезпеченні ефективного здійснення інвестиційної діяльності в державі є забезпечення справедливого судочинства в Україні; реалізація права власності шляхом забезпечення реєстрації майнових прав; спрощення роботи банківської системи України в частині отримання інвестором інвестиційної винагороди.

Усвідомлення нагальності і важливості зазначених питань, а також визначення перспективних напрямків й об'єктів інвестування, які відповідали б державним інтересам і буде сприятимуть досягненню економічної стабілізації та розвитку України.

Рис. 3.2. Позитивні кроки для підвищення інвестиційної привабливості України

Джерело: складено автором

З метою підвищення інвестиційної привабливості, покращення інвестиційного клімату в Україні та активізації іноземного інвестування вважаємо за доцільне запровадження таких заходів:

- посилення захисту прав власності шляхом реформування законодавства і правоохоронних органів;

- забезпечення виконання законів щодо боротьби з корупцією та зменшення адміністративного тиску на бізнес;
- забезпечення стабільності законодавства у сфері інвестування і оподаткування, вдосконалення Податкового та Кримінально-процесуального кодексів;
- стабілізація банківської системи, запобігання подальшим банкрутствам фінансових установ;
- забезпечення пільгового податкового режиму під час здійснення великих капіталовкладень в економіку України;
- усунення технічних бар'єрів в процесі відшкодування ПДВ та митного оформлення товарів;
- активізація боротьби з інфляцією не тільки монетарними методами;
- відміна мораторію на продаж земель сільськогосподарського призначення, проведення земельної реформи;
- забезпечення рівномірного розподілу обсягів іноземних інвестицій по всій Україні шляхом підвищення інвестиційного потенціалу регіонів, не привабливих для іноземних інвесторів;
- здійснення антимонопольних заходів та забезпечення внутрішнього конкурентного середовища для розвитку інвестиційної діяльності;
- розвиток системи державних гарантій, що надаються інвестору в пріоритетних для України напрямках інвестування;
- активізація заходів щодо формування позитивного іміджу України.

Зазначимо, що Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України проводить наступні заходи для залучення інвестицій в Україну: здійснює підготовку до пілотних проектів у сфері портової інфраструктури, а саме - надання у концесію цілісних майнових комплексів ДП «Стивідорна компанія «Ольвія» та ДП «Херсонський морський торговельний порт». Мінінфраструктури у 2019 р. за результатами проведення аналізу ефективності державно-приватного партнерства в Україні оголосив конкурси із визначення приватних партнерів з метою збільшення

інвестицій в українській економіці. Також Мінекономрозвитку проводить роботу щодо підвищення інституційного середовища в сфері державно-приватного партнерства, в т.ч. – реалізації інвестиційних проектів на регіональному рівні.

На нашу думку, Мінекономрозвитку повинен сприяти підготовці та закінченню проектів органів місцевого самоврядування за підтримки програми «U-LEAD з Європою», а саме:

- завершити розроблення проекту «Надання послуг із прання білизни для бюджетних установ» Житомира;
- завершити розроблення проекту «Розширення кластерної мережі теплозабезпечення об'єктів бюджетної сфери» у м. Долина;
- завершити розроблення проекту «Створення Центру малоінвазивної хірургії (малоінвазивні оперативні втручання у хірургії, урології, гінекології і проктології) на вул. Данилишиних,62» у Трускавці;
- завершити проект «Муніципальний парк ім. Чайковського» у м. Тростянці.

У 2019 було оголошено конкурси із визначення приватних партнерів лише по деяких проектах, тому варто продовжити цю роботу.

Також Мінекономрозвиток проводить роботу з удосконалення законодавства в сфері державно-приватного партнерства, зокрема, у 2018 р.:

1. Усунуті недоліки чинного законодавства - прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо усунення регуляторних бар'єрів для розвитку державно-приватного партнерства та стимулювання інвестицій в Україні», який, зокрема, вносить комплексні зміни в Закон України «Про державно-приватне партнерство».

2. Вдосконалено процедури механізму проведення конкурсів щодо визначення приватного партнера і проведення аналізу ефективності ДПП - прийнято постанову Кабінету Міністрів України від 16.11.2016 № 815 «Про внесення змін до порядків, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 11 квітня 2011 р. № 384».

3. Впроваджений механізм зміни приватного партнера із врахуванням кращого світового досвіду (за допомогою постанови Кабінету Міністрів України від 26.04.2017 № 298 «Про затвердження Порядку заміни приватного партнера за договором, укладеним у рамках державно-приватного партнерства»).

4. Розроблені законопроекти з питань реформування концесійного законодавства, що дають можливість балансування інтересів зацікавлених сторін, що, у свою чергу, здатне забезпечити умови задля зростання обсягів залучених інвестицій з метою модернізації і створення нової інфраструктури, а також надання якісних суспільно значимих послуг.

Утвердження інноваційної моделі розвитку було визначено як одна з цілей Стратегії економічного та соціального розвитку України «Шляхом європейської інтеграції» на 2004–2015 роки. Ухвалена Указом Президента у 2015 р. Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020» також вказує на те, що для впровадження європейських стандартів життя та виходу на провідні позиції у світі Україна має стати державою з сильною економікою та з передовими інноваціями.

Тому одним з пріоритетних напрямків діяльності Міністерства є підготовка пропозицій щодо забезпечення удосконалення законодавства у сфері інновацій.

Водночас, МОН розроблено проект Стратегії інноваційного розвитку України на період до 2030 року, мета якої полягає в розбудові інноваційної екосистеми України для забезпечення швидкого та якісного перетворення креативних ідей в інноваційні продукти та послуги.

У зв'язку з цим, врегулювання питання щодо удосконалення законодавства у сфері інновацій доцільно здійснювати після схвалення зазначеної Стратегії.

В період глобалізації та розвитку нових технологій важливе місце в суспільному житті зайняв Інтернет. Більша частина нових технологій залежать від доступності інтернет-ресурсів та суміжних сервісів.

Підключення до Інтернету дає змогу розвивати інвестиційний потенціал та конкурентоспроможність держави в цифровому світі. Тому Мінекономрозвитку також повинне звернути особливу вагу на забезпечення громадян України якісним широкосмуговим доступом до мережі Інтернет (далі - ШСД). На нашу думку, Міністерство повинне здійснювати роботу щодо визначення вимог до формування комплексного механізму розвитку ШСД із врахуванням подолання цифрового розриву, а також вирішення питання створення спеціального фонду подолання цифрової нерівності, який покликаний стати адміністратором процесу акумулювання, розподілу й контролю використання коштів фонду.

Мінекономрозвитку України можна також перейняти досвід сусідніх країн, наприклад, Грузії, де для інвесторів було створене так зване «єдине вікно», куди вони можуть звернутися в будь-який момент для вирішення різноманітних проблем чи отримання відповідей на власні питання. Будь-який позитивний та вдалий досвід інших країн буде для України корисним. Задля стимулювання внутрішніх інвестицій основне завдання полягає у наданні пільг малому й середньому підприємництву з метою використання розроблених інвестиційних проектів, і це потребує формування спеціальних інформаційно-економічних підрозділів на регіональному рівні.

Також варто відзначити подальші перспективи розвитку інвестиційного потенціалу регіонів України за результатами введення ринку землі з 1 жовтня 2020 р. Земельна реформа, якою передбачено вільний ринок землі у країні, на нашу думку, дозволить залучати не лише зовнішні, але й значний резерв внутрішніх інвестицій до аграрного сектору. На сьогоднішній день існує значний внутрішніх інвестицій, проте на даний час він обмежений тим, що аграрії не мають можливості з упевненістю на багато років розпочати власну справу у сільському господарстві. Тобто вони обмежені у вільному виборі, яким чином розпорядитися власними ділянками, а земельна реформа покликана, в тому числі, збільшити бажання й можливості інвестувати у аграрний сектор.

Запровадження запропонованих шляхів підвищення рівня інвестиційної привабливості України призведе до надходження інвестицій, особливо іноземних, та забезпечить створення умов для переходу до інвестиційно-інноваційної моделі розвитку економіки країни.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

1. Розкрито сутність інвестиційного потенціалу територій та його складові та зазначено, що у найзагальнішому вигляді інвестиційний потенціал території являє собою сукупність властивостей регіону, які мають високу значимість (соціальних, економічних, природно-географічних і т.д.), для залучення інвестицій в основний капітал регіону. Створення інвестиційних потоків з орієнтацією на найбільш багаті природними ресурсами регіону, безумовно, принесе відчутний прибуток від інвестиційної діяльності в короткостроковій і середньостроковій перспективі. Однак важко погодитися з позиціями даного підходу в області визначення інвестиційного потенціалу, беручи до уваги перспективи подальшого виснаження природних ресурсів регіону.

Підводячи підсумок, розглянувши підходи до трактування поняття «інвестиційний потенціал території», ми сформулювали єдине визначення даного поняття. Таким чином, інвестиційний потенціал регіону є сукупністю інвестиційних ресурсів території (матеріальних і інтелектуальних), яка при наявності потенційного попиту і здатності задовольнити цей попит відповідною пропозицією має здатність до їх мобілізації і збільшення капіталу регіону для досягнення певного соціально-економічного ефекту.

2. Наведено теоретичні засади ресурсного та організаційного забезпечення розвитку інвестиційного потенціалу територій та зроблено висновок, що територіальна економічна диференціація України - це реальність економічного життя регіонів, яка об'єктивно склалась за радянських часів і неймовірно зросла в новий час, а також пов'язана з руйнуванням соціалістичного промислового апарату і з наявністю затребуваних глобалізацією ресурсів. Що стосується конкретних методик оцінки інвестиційної привабливості і кредитних рейтингів, необхідно відзначити системи оцінки таких визнаних в світовому масштабі організацій, як Fitch, Moody's, Standard & Poor's. Вони оцінюють країни і їх регіони

окремо на предмет здатності виконувати свої зобов'язання, що побічно говорить про їх інвестиційну привабливість. Інвестиційна привабливість регіону розглядається як сукупність складових її частин: інвестиційного потенціалу та інвестиційного ризику.

Інтегральна оцінка інвестиційного клімату представлена окремими інтегральними оцінками: нормативно-правова база; інвестиційна активність; ефективність інвестицій; інвестиційні тренди; інвестиційний потенціал. Оцінка економічного потенціалу регіону визначається комплексом показників: рівень економічної активності населення; скоригований коефіцієнт демографічного навантаження; фондоозброєність; ступінь збереження основних фондів; забезпеченість дохідної частини бюджету; питома вага прибуткових організацій; індекс фізичного обсягу інвестицій в основний капітал та ін.

3. Здійснено аналіз розвитку інвестиційного потенціалу територій України та отримано наступні результати: нерівномірний розподіл інвестицій у регіональному розрізі підсилює диспропорції і збільшення розриву в розвитку регіонів. Лише у двох регіонах (Дніпропетровська область і м. Київ) акумульовано майже дві третини (63,5%) всіх іноземних інвестицій в країну. При цьому в одинадцяти регіонах частка акумульованих прямих іноземних інвестицій становить менше 1% (Вінницька, Волинська, Житомирська, Кіровоградська, Миколаївська, Рівненська, Сумська, Тернопільська, Херсонська, Хмельницька, Чернівецька області). Ця ситуація є відображенням значних диспропорцій щодо надходженні прямих іноземних інвестицій і ставить завдання уряду і місцевій владі застосовувати і вдосконалити існуючі способи активізації інвестування.

Український експорт має переважно сировинний характер. Частка високотехнологічного експорту становить лише 5,5% від загальної величини українського експорту. Багато років Україна підтримує сировинну спрямованість виробництва. 16 травня 2008 р. Україна стала повноправним членом Світової організації торгівлі, і ця подія стала початком важливого

етапу інтеграції нашої країни до світової торговельної системи й глобальної економіки.

4. Проаналізовано ефективність використання інвестиційного потенціалу територій України та зазначено, що за формування та реалізацію інвестиційної політики відповідає Мінекономрозвитку. Проте клімат - це не стільки політика, скільки умови, що говорять про характер і перспективи середовища інвестування. Його основні аспекти: природний, політико-правовий, економічний і соціальний. У 2018 р. відбулись певні зрушення щодо подолання корупції в Україні, реформи судової системи, і це, на нашу думку, сприятиме відновленню довіри інвесторів до нашої країни. Необхідно продовжувати реформи, щоб в майбутньому потенційні ризики для інвесторів були значно нижчими.

Економіка України характеризується високою ресурсо- та енергоємністю, низьким технологічним рівнем виробництва, високим рівнем зносу основних виробничих фондів, а також незадовільним інвестиційно-інноваційним кліматом. Ці характеристики мають причинно-наслідковий характер і з кожним роком погіршуються. З метою покращання інвестиційної привабливості в країні необхідне формування стабільної державної політики у сфері іноземного інвестування, розрахованої на довгострокову перспективу, а також розробка обґрунтованої державної стратегії залучення іноземних інвестицій із врахуванням національних цілей і пріоритетів.

5. Запропоновано напрями формування та реалізації політики щодо розвитку та використання інвестиційного потенціалу територій України, а саме - над створенням сприятливого інвестиційного клімату повинні злагоджено працювати всі елементи структур держапарату. І тут важливо розуміти, хто в Україні працює на держслужбі, які перспективи реформування сфери держуправління, оскільки від чиновників сьогодні залежать реформи у всіх сферах діяльності країни. На сучасному етапі економічного розвитку нашої країни залучення інвестицій та підвищення інвестиційної привабливості України та її регіонів є необхідною умовою.

Важливим завданням є повернення підірваної довіри інвесторів, і саме тому необхідно відкрити шляхи для інвесторів мінімум на 10 років, а усім, хто скористається такими перевагами, державою повинні надаватись гарантії як мінімум на 30 років. Протягом цього періоду необхідно перетворити Україну на інноваційну країну.

Покращити інвестиційний клімат можна наступним чином: сконцентрувавши наявні ресурси в пріоритетних галузях виробництва економіки з подальшим їх перетворенням в інвестиції; вкладаючи інвестиції в людський потенціал, підвищуючи кількість кваліфікованих працівників, що призведе до економічного зростання; надаючи фінансування на більший термін з менш жорсткими умовами; поліпшуючи діловий клімат, оздоровлюючи довкілля; спрощуючи систему оподаткування, реєстрації та ліцензування, надаючи податкові пільги, передаючи державні замовлення «молодим» підприємствам, забезпечуючи фінансову підтримку; розробляючи регіональні плани підвищення інвестиційної привабливості всіх областей країни шляхом попереднього дослідження їх інвестиційного середовища; створюючи відповідні законодавчі акти стосовно зниження корумпованості органів державного та місцевого самоврядування та інших дискримінацій щодо інвесторів; підвищуючи прозорість укладання договорів між інвесторами та державою, забезпечуючи надійність та справедливість розподілу вкладів інвесторів.

Також зроблено припущення, що відкриття у жовтні 2020 р. ринку землі здатне значно збільшити приплив інвестицій у регіони України, що викликане буде зростанням їх інвестиційної привабливості, адже аграрії матимуть впевненість у майбутність господарській діяльності та їх діяльність не буде супроводжуватись такими значними ризиками, як сьогодні. Отже, дана реформа – це значний крок у зростання інвестиційного потенціалу територій України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Corruption Perceptions Index // Transparency International. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cpi.transparency.org/cpi/results/>.
2. Dodd D. Security Analysis: Principles and Technique / B. Graham [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ebooksdownloadfree.com/Business-Finance-Jobs/Security-Analysis-Principles-and-Technique-2-Edition-BI18626.html>.
3. Doing business [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.doingbusiness.org/reports/global-reports/doing-business>.
4. Enviromental performance index [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://epi.yale.edu/downloads>.
5. Index of Economic Freedom [Електронний ресурс] // Heritage Foundation. – Режим доступу: <http://www.heritage.org/index/explore?view=by-region-country-year>.
6. Андреева Е.А. Модель оцінки інноваційного потенціала регіона / Е.А. Андреева, А.И. Заяц // Труды Одесского политехнического университета. – 2016. - Вып. 9 (33). - С. 292-297.
7. Баранюк І.В. Інноваційний розвиток території / І.В. Баранюк // Наукова думка. – 2015. - № 11. – С. 29-34.
8. Богма О.С. Сутність інноваційного потенціалу / О.С. Богма // Вісник Запорізького національного університету. Економічні науки. – 2011. – №1. – С. 12-15.
9. Большой экономический словарь / под ред А.Н.Азрилияна. – 5-е изд. доп и перераб. – М.: Институт новой экономики, 2002. - 879 с.
10. Бондар С.М. Основні елементи інноваційного потенціалу регіону / С.М. Бондар, С.В. Євченко // Економічний форум. – 2016. – № 6. – С. 72-77.
11. Бочан І. О. Глобальна економіка: підручник / І. О. Бочан, І. Р. Михасюк. – К.: Знання, 2007. – 403 с.

12. Бут А.Л. Особливості інвестиційного механізму забезпечення інноваційного розвитку економіки України / А.Л. Бут // Формування ринкових відносин в Україні. - 2007. - № 4 (71). - С. 91-95.

13. Варламова Д.Л. Проблеми залучення інвестицій в економіку України та шляхи їх рішення / Д.Л. Варламова, С.П. Тітова // Науковий вісник РДГУ. – 2017. – Вип. 4. – С. 101-107.

14. Васюренко В. Сутність, напрямки та значення інноваційної діяльності держави / В. Васюренко, Є. Тхорук // Науковий вісник НУВГП. - Вип. 24(176). - С. 103-109.

15. Вишенюк А.І. Економічна сутність та методичні основи визначення рівня потенціалу виробничої системи / А.І. Вишенюк, О.П. Ілляк // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2016. – № 2. – С. 14-19.

16. Войчак С.А. Класифікація інновацій регіону та їх види / С.А. Войчак // Волинь. - 2016. - № 3. - С. 3.

17. Гаврилюк О.В. Інвестиційний імідж та інвестиційна привабливість України / О.В. Гаврилюк // Фінанси України. - 2008. - № 2 (147). - С.68-81.

18. Гайдучський А. Не за крихти. Україні потрібна якісно нова стратегія залучення іноземного капіталу / А. Гайдучський [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://gazeta.dt.ua/finances/ne-za-krihti-ukrayini-potribnayakisno-nova-strategiya-zaluchennya-inozemnogo-kapitalu-_.html.

19. Ганущак-Єфименко Л.М. Шляхи реалізації стратегічного підходу в управлінні інноваціями / Л.М. Ганущак-Єфименко // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 12. – С. 106.

20. Герасимов В.В. Управление инновационным потенциалом производственных систем: монография / В.В. Герасимов, Л.С. Минина, А.В. Васильев / Новосиб. гос. Архитектурно-строит. ун-т. – Новосибирск: НГАСУ, 2009. – 64 с.

21. Герасимчук З. В. Економічна сутність інвестиційної інфраструктури регіону / З. В. Герасимчук, Ю. А. Подерня-Масюк // Економічні науки: зб.

наук. праць Луцького нац. технічного ун-ту. Серія: Регіональна економіка. – 2008. – № 5, Ч. 2. – С. 6-14.

22. Горук О.А. Системний аналіз і вдосконалення теоретико-методологічних підходів до вибору напрямів інноваційного розвитку територій / О.А. Горук // Проблеми науки. – 2014. – № 11. – С. 27–35.

23. Гунин В.Н. и др. Управление инновациями: 17-модульная программа для менеджеров «Управление развитием организации». Модуль 7. – М.: ИНФРА-М, 2000. – 272 с.

24. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

25. Євтушенко Г.І., Левківський Т.А. Іноземне інвестування в Україні: Сучасний стан та перспективи: наук. стат. збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2012. – № 1. – С. 13.

26. Живюк В. Управление инновационным потенциалом региона в условиях переходной экономики: проблемы и опыт / В. Живюк // Экономист. - 2017. - № 9. - С. 52-57.

27. Жиленко І.Є. Особливості впровадження інновацій в регіоні / І.Є. Жиленко, І.С. Лустьок // Політекономія. - 2016. - № 2. - С. 3-7.

28. Захарук Д.І. Сутність та необхідність інноваційного розвитку території / Д.І. Захарук // Регіональна економіка. - 2016. - № 4. - С. 45-51.

29. Захарченко А. И. Экономический механизм процесса нововведений: науч. пособ. / А.И. Захарченко; под ред. И. П. Продиуса. – Одесса: ИРЗНТиТ, 2005. – 449 с.

30. Звіт Transparency International Corruption Perceptions Index [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.transparency.org/country/#UKR>.

31. Ілляшенко С. М. Управління інноваційним розвитком: проблеми, концепції, методи: навч. посібн. / С. М. Ілляшенко. – Суми: Університетська книга, 2003. – 581 с.

32. Інвестування української економіки: монографія / [за ред. А.І. Сухорукова]. - К.: Національний інститут проблем міжнародної безпеки, 2005. - 440 с.
33. Коваленко С.О. Інвестиційний клімат в Україні та напрями його покращення / С.О. Коваленко // Вісник економіки транспорту і промисловості. - 2012. - № 38. - С. 366–368.
34. Коваль Н.В. Інноваційний потенціал території: сутність і структура / Н.В. Коваль // Інноваційна економіка. – 2015. - № 4. - С. 165-170.
35. Комаров В. М. Основные положения теории инноваций / В. М. Комаров. - Москва: Дело, 2012. - 190 с.
36. Косенко А.П. Исследование факторов инновационного потенциала на мезоуровне / А.П. Косенко // Наукові праці Донецького національного технічного університету. Серія: економічна. – 2005. – Вип. 100-2. – С. 12-19.
37. Кочетков Г.Б. Інноваційний розвиток території: теоретичні засади / Г.Б. Кочетков // Ефективна економіка. – 2018. - № 12. – С. 7-19.
38. Крисоватий С.І. Оцінка достатності інноваційного потенціалу території / С.І. Крисоватий // Наукові праці Донецького національного технічного університету. Серія: економічна. – 2014. – Вип. 36-1. – С. 125-132.
39. Максименко А. В. Оцінка інноваційного потенціалу територій / А. В. Максименко // Проблеми науки. - 2014. - № 8. - С. 33-37.
40. Малютін О. К. Концепція поліпшення інвестиційного клімату в Україні / О.К. Малютін // Фінанси України. - 2008. - № 11 (156). - С. 65-74.
41. Матвієнко П.В. Покращення інвестиційного клімату - пріоритетне завдання державного управління / П.В. Матвієнко // Інвестиції: практика та досвід. - 2007. - №1. - С. 10.
42. Миллер Б. Инновационное развитие и сетевое управление / Б.Миллер // Проблемы теории и практики управления. - 2011. - № 9. - С. 25.
43. Николайчук О.Т. Инновационное развитие и инновационная культура / Николайчук О.Т. // Наука та наукознавство. – 2014. – №2. – С. 97-102.

44. Овсіюк О.Л. Особливості розробки та впровадження інноваційної політики регіону / О.Л. Овсіюк // Ефективне управління. - 2017. - № 11. - С. 4-9.

45. Перконос П. П. Особливості розвитку інститутів спільного інвестування в Україні на етапі відновлення національної економіки / П. П. Перконос // Формування ринкових відносин в Україні. – 2010. – № 5. – С. 49-54.

46. Постанова Кабінету Міністрів України «Про утворення Офісу із залучення і підтримки інвестицій» від 19 жовтня 2016 № 740 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/740-2016-%D0%BF>.

47. Правительство создало новый орган по привлечению и поддержке инвестиций // EBS [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://ebskiev.com/ru/novosti-nalogooblozheniya/1427-pravitelstvo-sozdalo-novyj-organ-po-privlecheniyu-i-podderzhke-investitsij.html>.

48. Програма соціального і економічного розвитку м. Дніпро // Дніпровська міська рада [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://dniprorada.gov.ua/uk/articles/category/programma-ekonomichnogo-i-socialnogo-rozvitku-mista/>.

49. Руководство Осло. Рекомендации по сбору и анализу данных по инновациях. Третье издание. Совместная публикация ОЭСР и Евростата Перевод на русский язык. – М.: Центр исследований и статистики науки, 2006. – 192 с.

50. Савчук Н. Стан інвестиційного клімату України та напрямки його покращення / Н. Савчук // Регіональна економіка. - 2016. - № 8. - С. 3.

51. Ткачик Ф. П. Інвестиційне співробітництво України з розвиненими країнами світу в напрямі регіонального розвитку / Ф. П. Ткачик // Науковий вісник Національного університету ДПС України. – 2010. – № 4 (51). – С. 12-17.

52. Третяк Н.М. Фактори формування інвестиційного клімату в Україні / Н.М.Третяк // Фінансовий простір. – №3 (11). – 2013.- С. 165-170.
53. Указ Президента України «Питання Національної інвестиційної ради» від 21.06.2019 № 423/2019 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/423/2019>.
54. Указ Президента України «Про Національну інвестиційну раду» від 24.12.2014 № 950/2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/950/2014>.
55. Український інститут інтелектуальної власності (Укрпатент) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.uipv.org/i_upload/file/promvlasnist-2017.pdf.
56. Ховрук А. Инновационный тип развития региона / А. Ховрук // Журнал для акционеров. – 2014. – № 9. - С. 54-58.
57. Худавердієва В. А. Стратегія залучення іноземних інвестицій у економіку України / В. А. Худавердієва // Фінанси України. - 2010. - № 6. - С. 62-71.
58. Череп А.В. Інвестиційна політика України в сучасних умовах нестабільності / А. В. Череп, А. Г. Іванова // Економічний простір. – 2011. –№ 47. – С. 133-137.
59. Чиканова О. Особенности оценки инвестиционного потенциала региона / О. Чтканова // Економічна думка. – 2018. - № 11. – С. 21-29.
60. Шаенко О.И. Пути повышения эффективности инвестиционной деятельности компаний / О.И. Шаенко // Региональная экономика. – 2016. - № 2. – С. 74-78.
61. Шаиров Т. Характеристика инвестиционного потенциала территорий/ Т. Щариов // Международные инвестиции. – 2017. - № 6. – С. 8-12.
62. Шарп У. Инвестиции. Пер. с англ. Буренина А. Н., Васина А. А. / У. Шарп, Г. Александер, Дж. Бэйли. – М.: ИНФРА-М, 2001. – 1028 с.

63. Шимшир'ян Г. В. Управління інвестиційною діяльністю / Г. В. Шимшир'ян // Економіка та держава. – 2006. - № 4. – с. 32-33.
64. Шинкарук Л.В. Інституційні засади капіталоутворення в Україні / Л.В. Шинкарук // Економічна теорія. - 2007. - № 3. - С. 72-85.
65. Щурова О.В. Проблеми оцінки ефективності використання інноваційного потенціалу регіону / О.В. Щурова // Економічний вісник Донбасу. – 2016. – № 2. – С. 176-180.
66. Яблонський І. Вплив приватних іноземних інвестицій на українську економіку / І. Яблонський // Митний брокер. – 2017. - № 22. - С. 5-6.
67. Явеловська О. Напрями підвищення інвестиційної привабливості України / О. Явеловська // Міжнародна економіка. – 2018. - № 4. – С. 54-58.
68. Ястремська О.М. Інституціональні моделі взаємодії економічних агентів у процесі інвестування / О.М. Ястремська // Вісник ДонНТУ. - 2006. - Випуск 103-1. - С. 144-150.
69. Яценко А. Передумови та особливості формування інвестиційного клімату в Україні / А. Яценко // Економіка, фінанси, право. - 2015. - № 11. - С 15-17.
70. Яценко А.В. Формування інвестиційної політики зі стратегічних позицій розвитку України / А. В. Яценко // Інвестиції: практика та досвід. – 2010. – № 8. – С. 12-17.